

32 NYASTE INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 10, oktober 1859

Emedan nästa häfte icke torde hinna utgifvas före Julen, anse vi oss böra förläggare och läsare till gagn här ännu nämna ett par nyss utkomna skrifter.

10 JURIDISK HANDBOK FÖR MEDBORGERLIG BILDNING, AF JOHAN PHILIP PALMÉN. H:FORS 1859.

Detta arbete har ett syfte, bland de viktigaste någon författare kan föresätta sig. Ty det afses, att för alla medborgare i landet utgöra en lärobok i vetandet om deras medborgerliga rättigheter och skyldigheter. Och Förf. vill icke endast uppräknas dessa såsom beroende af lagens gifna tvång, utan han söker äfven framställa de förnuftsgrunder, på hvilka lagbuden hvila, och hvilka genom öfvertygelsen skola frigöra individen från samhällslagarnes tvingande band.

20 Ty den del af arbetets första afdelning, som Förf. benämner »Juridisk Propedeutik», har i sjelfva verket denna uppgift att lösa. När det framställes, hvad Statsrätt, Civilrätt, Kriminalrätt o. s. v. är, blir detta i sjelfva verket liktydigt med ett svar på frågan: hvarföre statsrätten, civilrätten, kriminalrätten öfverhufvud skall vara. Så t. ex. när Förf. definierar civilrätt: den »bestämmer individernas inbördes rättigheter i afseende å ting och personliga förhållanden inom familjen och det enskilda lifvet», har han redan förut redogjort för, att det Rätta öfverhufvud är ett vilkor för den menliga frihetens verklighet i handlingen, att åter det Rätta endast i staten kan af människan göras gällande derigenom, att positiva lagar bestämma indiviernas ömsesidiga 30 rättsförhållanden, bestämma de gränser, inom hvilka individen måste inskränka sina handlingar, för att icke göra andra individers fria verksamhet omöjlig, och för att inom dem ega skydd för sin egen verksamhet. Likaså när han definierar politilagfarenheten såsom sammanfattning af de lagar, enligt hvilka statsmakten är verksam att undanröjda hindren för medborgarens sträfvande för sin välfärd och kultur, har han förut antagit, att menliga frihetens slutändamål är sedlig fullkomlighet, visat, att individernas välfärd och kultur äro nödvändiga vilkor för sedligheten, och sökt göra det klart, att äfven 40 dessa, välfärd och kultur, af människan kunna förverkligas blott derigenom, att hon är medborgare i staten.

Författaren har med mycken reda och klarhet framställt dessa sina åsigt angående Rätt och Stat. De äro visst icke nya. Uppfattningen af staten såsom både en rätts- och en kultur-*anstalt* är tvärtom gammal och vanlig; och man har äfven på Svenska språket en allmänt känd, ganska förtjenstfull framställning af detta sätt att uppfatta staten i »Filosofisk Rätts och Samhällslära» af S. Grubbe. Men en åsigt förlorar icke derpå, att den är gammal; och i dess framställande kan, såsom Förf. det gjort, inläggas mycken förtjenst. Ty redan och klarheten i framställningen ökar i och för sig bevisningen för åsigtens 50 sanning. Förnuftigt sammanhang är bevis.

En annan fråga är, huruvida denna bevisning är tillräcklig, d. ä. huruvida sammanhanget verkligen i alla punkter finnes. Man bör visst medgifva det, att i en populär framställning, sådan den i detta arbete afses, mycket må antagas utan bevis, genom att endast åberopa den allmänna öfvertygelsen, d. ä. appellera till läsarens tro. Att människan

i sina beslut är fri, att sedlighet åtminstone hörer till hennes lifs ändamål, och att hon i den sedliga handlingen bevisar sin frihets förnuftighet – detta betviflas i allmänhet icke. Äfven finner hvar och en det naturligt nog, att om människorna skulle lefva fremmande för hvarandra såsom vilddjuren i skogen, detta blefve ett ängsligt lif, i hvilket styrkan och listen vore enda rätt.

Men vi skulle tro, att det är mången motbjudande att tänka, att staten vore endast en nödfalls-»anstaldt», för att rädda människan från vilddjurslifvet. Likaså måste väl hvar och en tänkande finna något otillfredsställande deri, att staten skall vara en anstalt, för att göra människorna sedliga. Ty hvad är väl då sjelfva sedligheten? Består den blott i den goda viljan, den goda afsigten? Detta är väl icke meningen; utan sedligheten måste väl vara sedlig handling, d. v. s. en handling, som i och för sig är rätt, och i hvilken dertill individen inlägger god vilja, god afsigt. Men då uppstår frågan: efter staten är blott en »anstalt», att föra människan till sedlighet, ett slags uppfostringsinstitut, när och hvar är det då den sedliga handlingen har sin plats?

Och vidare: kunna väl lagstiftning, rättsvård och regering, de tre funktioner, i hvilka enligt Förf. staten såsom denna anstalt har sin tillvaro, tänkas ega rum, utan att den menskliga verksamhet, som så benämnes, är sedlig, d. v. s. icke blott objektivt med begreppet om det rätta öfverensstämmande, utan äfven framgången ur en sedlig vilja, en moraliskt god afsigt? Ingen lär besvara frågan jakande. Men om så är, att de individer, som lagstifta, skipa lag, beforda domar till verkställighet, förstå styrelsen och förvaltningen, i denna sin verksamhet skola vara sedliga, hvilka är det då staten såsom kulturanstalt skall uppfostra till sedlighet? Utan tvifvel den stora massan, hvilken blott har att lyda lagen, rätta sig efter domen och för öfrigt göra, hvad som befallas densamma? Vi hafva redan frågat: hvari skall den då bevisa sin sedlighet? Monne blott i denna passiva hörsamhet, d. v. s. uti att låta uppfostra sig? – Man skall kanske svara: nej, för den återstår det enskilda lifvet i familjen och dess arbete öfverhufvud för sina enskilda intressen. Men det är ju just i denna verksamhet, den är underkastad statens ordning, d. v. s. det är i den, som densamma är underkastad den ifrågavarande statsuppfostran till sedlighet. Vi fordra därför allt fortfarande, att åt den må anvisas någon mensklig handling, hvari den betar sig icke blott såsom lärjungen i ett uppfostringsinstitut, utan såsom ett fullmyndigt, fritt, sedligt väsende.

Och vi anvisas i arbetet verkligen till ett sådant fält för handlingen. Den ena människan har att uppfylla »kärlekspligter» mot den andra, angående hvilka i staten ingenting föreskrifves. Om den handlas i en filosofisk disciplin, Sederläran. Och religionsläran ger äfven föreskrifter för desamma. Att mätta den hungriga, kläda den nakna o. s. v., dessa äro sedliga handlingar, i hvilka medborgaren icke är lärjunge i den kulturanstalt, som kallas staten. – Må det tilläggas, att dock staten föreskrifver vissa gränser äfven för denna sedlighet. Det tillåtes icke att gifva en fogelstek åt den, som på statsdomarens förordnande skall äta vatten och bröd, eller lägga en pels på den nakna ryggen, som enligt samma förordnande skall spöslitas.

Men hvad härvid egentligen är att anmärka, är, att staten för denna i kärlekspligterna bevisade sedlighet blir ett helt och hållet öfverflödigt institut. Man kan väl säga: staten behöfves dock, för att uppfostra människorna till denna sedlighet. Skulle alla människor verkligen i sina handlingar ådagalägga den, så vore denna uppfostran öfverflödig. Men man påstår också då, att staten är till icke för förnuftiga och sedliga

menniskor, utan för oförnuftiga och osedliga. Den är icke blott en kultur-anstalt, utan en kur-anstalt för oförnuftet och osedligheten. D. ä. staten är såsom kultur-anstalt samma nödfallsinrättning, som den är såsom rättsanstalt. Härvid förutsättes blott, såsom nämndt, att dock anstaltens föreståndare och vårdare äro förnuftigt och sedligt folk. Huru de kommit sig till förnuft och sedlighet, det må vår Herre veta.

Menniskor finnas visst, hvilka en sådan åsigt om staten tillfredsstäl-
 ler. Flera anse den ur religiösa grunder för en sådan dårvård tills
 vidare. Andra, såsom Rousseau, hafva på andra skäl hållit före, att
 10 människan frigjord från de förderfliga samhällsbanden skulle visa sig i
 sin naturliga oskuld och ädelhet. Detta senare betraktelsesätt skiljer sig
 i sjelfva verket icke från föreställningen om en sedelära bredvid
 samhällslifvet. Meningarna om, hvad staten är och skall vara, kunna
 alltså vara mångahanda. Men någon blifvande tillfredsställelse anse vi
 sådana åsikter icke innebära, som göra världshistorien, hvilken är
 staternas historia, till en berättelse om mensklig dårskap eller på sin
 höjd om ett stråfvande, att grundlägga tvångsanstalter mot det mensk-
 20 ligen oförnuftet, hvilka såsom de moderna cellfångelserna tillika skola
 afse delinquenternas möjliga, men högst osäkra förbättring.

Nära synes deremot den reflexion ligga, att staten för sin tillvaro
 förutsätter förnuft och sedlighet hos både styrande och lydande. Utan
 denna förutsättning kunna dess institutioner och lagar hvarken upp-
 komma eller bestå. Ty det är uppenbart, att det är medborgarens i en
 stat görande och låtande, som konstituerar den medborgerliga lagen,
 icke en på förhand skrifven lag, som bestämmer detta görande och
 låtande. Den stund ett folk i sitt handlingssätt följer en annan regel, än
 den skrifna lagens, är denna en betydelslös bokstaf. Lagen uttalar icke
 blott, hvad ett folk anser böra vara rätt, utan hvad det *i sina handlingar*
 bevisar sig såsom rätt erkänna. Det kan icke vara en teoretisk
 30 öfvertygelse, utan en i handlingen verklig allmän sed, som ger lagen
 dess makt. Staten kan också derföre icke vara en på resonnement
 grundad inrättning eller »anstalt», genom hvilken människorna skola
 föras till något visst handlingssätt; utan den är det hos ett folk redan
 förhandenvarande handlingssättet såsom makt att göra sig suveränt
 gällande både mot andra stater och mot hvarje individuel handling,
 genom hvilken detta handlingsätts sedliga berättigande förnekas.

Vi hafva icke anfört detta, för att på något sätt förringa värdet af
 Förf:s, ur den synpunkt, han omfattat, med synerlig förtjenst och, som
 vi hoppas, till stort allmän gagn framställda teori angående rätt, lag och
 40 stat. Vi hafva endast bort yttra vår öfvertygelse, att denna teori i sig
 sjelf innebär olösliga motsägelser och ger staten en alltför underordnad
 betydelse med afseende på den sedliga handlingen. Det vore i vår tanke
 väl, om den medborgerliga bildningen skulle genomträngas af den tro,
 att, då individen handlar lagenligt, af öfvertygelse om lagens helgd, han
 har en fastare visshet om att handla sedligt, än då han ledd af *sin* känsla
 och *sitt* tycke om det rätta ger en allmosa åt den fattiga, att då han
 handlar patriotiskt, d. ä. af fri vilja uppoffrar sig för statens bestånd
 och förkofran, han må veta, att ingen sedelära i verlden kan lära
 honom något bättre, föreskrifva honom någon handling, som bort ega
 50 företräde framför denna.

Den öfversigt, arbetet i första afdelningen ger af samhällslagarnes
 system, är likväl oberoende af teorins sanning lärörök. Det kan icke
 vara Förf:s mening, att den skall antagas som en troslära. Den tjenar
 i hans framställning för sitt ändamål, att göra samhällslagarnes
 systematiserande möjligt, och den skall i hvarje fall blifva en väckelse

för läsarens eftertanke.

Arbetets andra afdelning: »Sammandrag af 1734 års lag och dertill hörande författningar», meddelar en öfversigt af allt, hvad i detta för Finland dyrbara arf från Sverige innehålles. Vi anmärka dervid den synnerliga korthet, hvarmed Förf. förstätt att sammanfatta denna stora mängd af lagstadganden, utan att klarheten härigenom lidit. Så vidt vi funnit, kan ingenstädes tvekan uppstå om uttryckets mening. Nämnas bör också, att detta sammandrag föregås af en korrt lagstiftningshistoria.

Tredje afdelningen utgör ett »Sammandrag af Finlands grundlagar och organiska författningar». 10

Finlands grundlagar må väl också kallas ett dyrbart arf, emedan dock sålunda grundlagar för landet finnas till. Men om man undantager den framförallt dyrbara beskattningsrätten, tillhöra väl dessa grundlagar för öfrigt den politiska lagstiftningsens aldrea tidigaste barndomstid. Må de dock, som sagdt, högt skattas; ty länder finnas, i hvilka folket icke ens på långt när eger det mått af politisk frihet, hvaraf dessa grundlagar och Monarkernas på dem afgifna Regentförskran gjordt det Finska folket delaktigt.

I denna del af arbetet anse vi ett par anmärkningar med skäl kunna göras. 20

Förf. börjar med den uppgit, att Finland 1808 blifvit förklarad vara »en särskild provins» förenad med Ryssland. Detta yttrande motsvarar uppenbarligen icke det faktiska förhållandet, icke ens bokstafligen den förklaring, hvarom fråga är. Denna är ett Manifest af den 5 Juni 1808, afgifvet under brinnande krig, då ännu icke hela landet var eröfradt. I detsamma förekommer uttrycket »provinsen Finland», men uppenbarligen blott såsom den närmast till hands liggande benämningen på den f. d. Svenska provinsen. I ingen enda af de akter, genom hvilka Finlands förening med Ryska kejsaredömet fullbordades, förekommer ens sjelfva ordet. Redan i Kejsar Alexander I:s påbud om Landtdagens sammankallande är det »Storfurstendömet Finland», som »blifvit för alltid förendast med Wårt Kejsaredöme». Hyllningseden skedde och har vid thronombyten fortfarande skett till Kejsaren öfver hela Ryssland och »Storfursten af Finland». Så lydde äfven den vid Landtdagen i Borgå föreskrifna, af rikshärolden utropade hyllningen. I det öfver hela landet publicerade afskedstalet till ständerna förklarar Kejsaren detta »ädla och redliga folk» genom landets förening med Ryska Kejsaredömet vara »upphöjdt för framtiden bland nationernas tal». I Reglementet för Regerings-Conseilen heter det: »*Statens* allmänna bästa fordrade, att den särskilda embetsmannaverkningskretsen i *provincerna* skulle ernå en föreningspunkt» o. s. v., att icke tala om yttrycken »*Regerings-conseil*», »*statsutgifter*», »*statsböcker*» m. m. I ett för Finlands invånare minnesvärdt Nådigt Manifest af den 27 Mars 1810 uttalar samma ädelsinnade Monark på det otvetydigaste sätt sin uppfattning af Finlands framtida förhållande och ger alla tidigare akter i detta hänseende den mest lysande bekräftelse. Han betygar sin föresats att styra landet på ett sätt, »öfverrensstämmande med Nationens frihet och de i dess Constitution henne förvarade rättigheter», talar om de särskilda författningar för landets styrelse, som varit »en följd och en tillämpning af denna grundsats», och hvilka utgöra »tillräckliga bevis, för att försäkra *Finska Nationen om dess politiska tillvarelse* och de rättigheter densamma åtfölja». Vi kunde vidare åberopa Kungörelse och Förordning angående Wiborgs läns förening med Finland m. m. 30 40 50

Det heter enligt Reins statistik äfven i Ryska rikslagen, att »med Kejsersliga Ryska thronen äro konungariket Pohlens och storfurstendömet Finlands *throne* oåtskiljaktigt förenade», och hvarje Kejs. thronbestignings- och krönings-Manifest har haft samma lydelse.

Men vi torde hafva anført mer än nog, för att bevisa, att Förf. på anfördt ställe begagnat orätt uttryck, äfven om man med diplomatiskt noggrannhet blott fäster sig vid verba formalia i de offentliga akterna. Att uttrycket svär emot faktiska förhållanden, behöfver icke bevisas.

10 Den öfriga framställningen i sammanhang härmed förefaller icke heller tillfredsställande. Det hade varit nödigt framställa, att Finland såsom ett lydland delar Ryska Kejsaredömet's förhållanden till fremmande stater i fred och krig, men deremot i det inre är sjelfständigt, såsom egande sin egen författning och styrelse, egen lagstiftning och lagskipning, egna finanser och statshushållning. En redig insigt i detta förhållande måste väl anses vara af vigt för den medborgerliga bildningen. Den tjenar såväl att aflägsna falska föreställningar och anspråk, som att grundlägga förtroende till de förhållanden, vid hvilka hvarje Finsk medborgare måste fästa det högsta värde, och hvilka enligt historiens vittnesbörd kommit få med svärdet eröfrade länder till
20 del.

En annan anmärkning är, att vid framställningen af landtdagens sammansättning och prerogativer petitionsrätten icke särskildt nämnes. Den är dock vigtig, såsom öppnande den enda säkra väg, på hvilken folkets önskningsar och behof kunna för Styrelsen blifva kända.

30 Genom framställningen af innehållet i författningarna angående landets styrelse och administration har Förf. gjort sig icke minst förtjent af läsarens erkänsla. Det finnes mycket i dessa författningar, som vittnar om en hög grad af liberalitet. Vi citera här särskildt Instruktionerna för General-Guvernören och Prokuratorn i Kejs. Senaten. Hvarje tänkande Finne måste, då han genomläser dessa stadganden, känna glädje öfver att veta sina lagliga rättigheter skyddade genom den ansvarighet landets embetsmän från den högsta till den lägsta äro underkastade, och äfven deröfver, att statsförvaltningen och statshushållningen i landet öfverhufvud är ordnad med klok omsorg och med så litet utrymme för det individuela godtycket som möjligt. Om likväl perioder skulle funnits, under hvilka ett sådant godtycke skulle sökt göra sig gällande, kan felet icke hafva legat i författningen, utan i deras modlöshet eller ligkiltighet, hvilka i författningen skulle egt ett fast stöd, om de gjort sig till tolk för densamma.
40 Att dock vid en samhällsförfattning, sådan som Finland's, ytterst allt måste bero af Monarkens personliga tänkesätt och af den impuls, detta tänkesätt gifver åt styrelsen, bevisar sig klart nog af sjelfva de författningars anda, genom hvilka denna styrelse närmast efter eröfringen ordnades.

Vi vilja icke sluta, utan att tillägga ett yttryck af högaktning för de mäns minne, som medverkat till detta landets styrelses första ordnande. Man öfverraskas, att finna detta mått af lagstiftningens vishet i ett land, som då tog de första stegen, för att sjelft värda sina öden. Kanske har under tidernas lopp ett och annat tillkommit, som endast ökat förvaltningsmachineriets inveckling och kostsamhet, utan motsvarande
50 gagn; men det är glädjande att kunna erkänna, att de första grunddragen bära stämpeln af lika mycken insigt som ädel vilja. Och vi tro, att Hr Palméns arbete icke litet skall bidraga att fästa landets invånarens tillgifvenhet vid äfven här ifrågavarande del af landets institutioner. Det är också lyckligt, om ett folk eger institutioner att med kärlek

omfatta. Måtte blott alltid de individer, hvilkas kall det är, att göra institutionernas anda verksam, för sin del bidraga att gifva dem detta höga värde.

Något blad har anmärkt mot arbetets dyrhet. Det är i detta land en lika allmän som obehörig pretension, att arbeten, hvilka fordrat författaremöda, skola säljas till samma pris, som hvarje öfversatt eller ur andras arbeten utdragen brochyr. Att till 6. kop. arket försälja en bok för den fåtaliga Svenska allmänheten i landet, är att uppgifva hvarje anspråk på författarehonorarium. Vederbörande hafva skäl att pruta på sina skraddarräkningar. En god bok till anförda pris kunna de gerna anse för en erhållen gåfva.

10

SVENSKA SKALDEPROF FÖR BARN OCH UNGDOM. ÅBO 1859.

Denna är den första representant af Jullitteraturen, som kommit oss tillhanda. Titeln tillkännager dess innehåll och ändamålet med dess utgifvande.

Skaldeprofven börja med folkvisan och fortgå sedan från och med Dalin i historisk ordning. Alla utmärktare poetiska namn äro representerade. Urvalet är öfverhufvudt godt, åtminstone förekommer intet, som icke äfven barn eller ungdom kan läsa.

20

Boken har kalender-format och utstyrsel, godt papper, goda stilar och försvarligt vackert tryck – i hvilken sistnämnde del Åbo tryckerierna ännu hafva framteget att göra. Inbindningen är hvitt guldbrochert pappersband.

Genom sitt innehåll står naturligtvis en samling, sådan som den ifrågavarande, öfver allt annat, hvad boklådorna till julen kunna erbjuda åt ungdomen. Till hvarje skalds namn, framför de af honom intagna dikterna, har utgifvaren fogat uppgift på födelseort och dag, samhällsställning samt dödsdag, der så fordrats. Så äfven för skaldinnorna naturligtvis – d. ä. för A. M. Lenngren och T. Knös. Finska namn äro här: Franzén, Choræus, Runeberg, Nervander, Cygnæus, Stenbäck, Topelius, v. Qvanten. Det är en vacker rad, såsom äfven raden af deras här införda dikter. Titeln *Svenska* skaldeprof afser alltså språket icke landet och börden. Samlingen har äfven ur denna fosterländska synpunkt sitt värde. Det är väl, att ungdomen lär sig känna några namn, som höra fosterlandet till.

30

J. V. S.

40

33 PAPPERSLYKTANS PERSONALPOLEMIK.

Litteraturblad n:o 10, oktober 1859

Det är lätt insedt, med hvilken tillfredsställelse vi fortsätta skriftvexlingen. Men vi få icke låta sanningslösa beskyllningar rörande vår skriftställarekarakter passera obemärkta.

Hvarje läsare af *Litteraturbladet* vet, att vi om Hr Magister Schau-mans's värda person ingenting anført.¹ Deremot känna både Pappers-

50

¹ Hr S. har flera gånger åberopat vårt yttrande i Augustihäftet: Likgiltigt skola vi icke åse, om ett slagte, oförmöget af all handling ville med ihåligt skrik nedtrycka arbetet för en Finsk nationel bildning – såsom rigtadt mot Hr S:s person. Så är icke fallet. Det rörer, såsom sammanhanget visar, »fraser om frihet och sjelfständighet»